

Cinci pâni

de Ion Creangă

Doi oameni, cunoscuți unul cu altul, călătoreau odată, vara, pe un drum. Unul avea în traista sa trei pâni, și celalalt două pâni. De la o vreme, fiindu-le foame, poposesc la umbra unei răchiți pletoase, lângă o fântână cu ciutură, scoate fiecare pânila ce avea și se pun să mănânce împreună, ca să aibă mai mare poftă de mâncare.

Tocmai când scoaseră pânila din traiste, iaca un al treilea drumeț, necunoscut, îi ajunge din urmă și se oprește lângă dânșii, dându-le ziua bună. Apoi se roagă să-i deie și lui ceva de mâncare, căci e tare flămând și n-are nimica merinde la dânșul, nici de unde cumpăra.

— Poftim, om bun, de-i ospăta împreună cu noi, ziseră cei doi drumeți călătorului străin; căci mila Domnului! unde mănâncă doi mai poate mânca și al treilea.

Călătorul străin, flămând cum era, nemaiășteptând multă poftire, se așază jos lângă cei doi, și încep a mânca cu toții pâne goală și a be apă rece din fântână, căci altă udătură nu aveau. Și mănâncă ei la un loc tustrei, și mănâncă, până ce gătesc de mâncat toate cele cinci pâni, de parcă n-au mai fost.

După ce-au mântuit de mâncat, călătorul străin scoate cinci lei din pungă și-i dă, din întâmplare, celui ce avusese trei pâni, zicând:

— Primiți, vă rog, oameni buni, această mică mulțămită de la mine, pentru că mi-ați dat demâncare la nevoie; veți cinsti mai încolo câte un pahar de vin, sau veți face cu banii ce veți pofti. Nu sunt vrednic să vă mulțănesc de binele ce mi-ați făcut, căci nu vedeam lumea înaintea ochilor de flămând ce eram.

Cei doi nu prea voiau să primească, dar, după multă stăruință din partea celui al treilea, au primit. De la o vreme, călătorul străin și-a luat ziua bună de la cei doi și apoi și-a căutat de drum. Ceilalți mai rămân oleacă sub răchită, la umbră, să odihnească bucatele. Și, din vorbă în vorbă, cel ce avuse trei pâni dă doi lei celui cu două pâni, zicând:

— Ține, frate, partea dumitale, și fă ce vrei cu dânșă. Ai avut două pâni întregi, doi lei și se cuvin. Și mie îmi opresc trei lei, fiindc-am avut trei pâni întregi, și tot ca ale tale de mari, după cum știi.

— Cum așa?! zise celălalt cu dispreț! pentru ce numai doi lei, și nu doi și jumătate, partea dreaptă ce ni se cuvine fiecăruia? Omul putea să nu ne deie nimic, și atunci cum rămânea?

— Cum să rămâie? zise cel cu trei pâni; atunci aș fi avut eu pomană pentru partea ce mi se cuvine de la trei pâni, iar tu, de la două, și pace bună. Acum, însă, noi am mâncat degeaba, și banii pentru pâne îi avem în pungă cu prisos: eu trei lei și tu doi lei, fiecare după numărul pânilor ce am avut. Mai dreaptă împărțea decât aceasta nu cred că se mai poate nici la Dumnezeu sfântul...

— Ba nu, prietene, zice cel cu două pâni. Eu nu mă țin că mi-ai făcut parte dreaptă. Haide să ne judecăm, și cum a zice judecata, așa să rămâie.

— Haide și la judecată, zise celălalt, dacă nu te mulțămești. Cred că și judecata are să-mi găsească dreptate, deși nu m-am târât prin judecăți de când sunt.

Și așa, pornesc ei la drum, cu hotărârea să se judece. Și cum ajung într-un loc unde era judecătorie, se înfățișează înaintea judecătorului și încep a spune împrejurarea din capăt, pe rând fiecare; cum a venit întâmplarea de au călătorit împreună, de au stat la masă împreună, câte pâni a avut fiecare, cum a mâncat drumețul cel străin la masa lor, deopotrivă cu dânșii, cum le-a dat cinci lei drept mulțămită și cum cel cu trei pâni a găsit cu cale să-i împartă.

Judecătorul, după ce-i ascultă pe amândoi cu luare aminte, zise celui cu două pâni: — Și nu ești mulțumit cu împărțeala ce s-a făcut, omule?

— Nu, domnule judecător, zise nemulțumitul; noi n-am avut de gând să luăm plată de la drumețul străin pentru mâncarea ce i-am dat; dar, dac-a venit întâmplarea de-așa, apoi trebuie să împărțim drept în două ceea ce ne-a dăruit oaspetele nostru. Așa cred eu că ar fi cu cale, când e vorba de dreptate.

— Dacă e vorba de dreptate, zise judecătorul, apoi fă bine de înapoiește un leu istualalt, care spui c-a avut trei pâni.

— De asta chiar mă cuprinde mirare, domnule judecător, zise nemulțumitul cu îndrăzneală. Eu am venit înaintea judecăței să capăt dreptate, și văd că dumneata, care știi legile, mai rău mă acufunzi. De-a fi să fie tot așa și judecata dinaintea lui Dumnezeu, apoi vai de lume!

— Așa ți se pare dumitale, zise judecătorul liniștit, dar ia să vezi că nu-i așa. Ai avut dumneata două pâni?

— Da, domnule judecător, două am avut.

— Tovarășul dumitale, avut-a trei pâni?

— Da, domnule judecător, trei a avut.

— Udătură ceva avut-ați vreunul?

— Nimic, domnule judecător, numai pâne goală și apă răce din fântână, fie de sufletul cui a făcut-o acolo, în calea trecătorilor.

— Dinioarea, parcă singur mi-ai spus, zise judecătorul, că ați mâncat toți tot ca unul de mult; așa este?

— Așa este domnule judecător.

— Acum, ia să statornicim rânduiala următoare, ca să se poată ști hotărât care câtă pâne a mâncat. Să zicem că s-a tăiat fiecare pâne în câte trei bucăți deopotrivă de mari; câte bucăți ai fi avut dumneata, care spui că avuși două pâni?

— Șese bucăți aș fi avut, domnule judecător.

— Dar tovarășul dumitale, care spui că avu trei pâni?

— Nouă bucăți ar fi avut, domnule judecător.

— Acum, câte fac la un loc șese bucăți și cu nouă bucăți?

— Cincisprezece bucăți, domnule judecător.

— Câți oameni ați mâncat aceste cincisprezece bucăți de pâne?

— Trei oameni, domnule judecător.

— Bun! Câte câte bucăți vin de fiecare om?

— Câte cinci bucăți, domnule judecător.

— Acum, ții minte câte bucăți ai fi avut dumneata?

— Șese bucăți, domnule judecător.

— Dar de mâncat, câte ai mâncat dumneata?

— Cinci bucăți, domnule judecător.

— Și câte ți-au mai rămas de întrecut?

— Numai o bucată, domnule judecător.

— Acum să stăm aici, în ceea ce te privește pe dumneata, și să luăm pe istalalt la rând. Ții minte câte bucăți de pâne ar fi avut tovarășul d-tale?

— Nouă bucăți, domnule judecător.

— Și câte a mâncat el de toate?

— Cinci bucăți, ca și mine, domnule judecător.

— Dar de întrecut, câte i-au mai rămas?

— Patru bucăți, domnule judecător.

— Bun! Ia, acuș avem să ne înțelegem cât se poate de bine! Vra să zică, dumneta ai avut numai o bucată de întrecut, iar tovarășul dumitale, patru bucăți. Acum, o bucată de pâne rămasă de la dumneta și cu patru bucăți de la istalalt fac la un loc cinci bucăți?

— Taman cinci, domnule judecător.

— Este adevărat că aceste bucăți de pâne le-a mâncat oaspetele dumneavoastră, care spui că v-a dat cinci lei drept mulțămită?

— Adevărat este, domnule judecător.

— Așadar, dumitale ți se cuvine numai un leu, fiindcă numai o bucată de pâne ai avut de întrecut, și aceasta ca și cum ai fi avut-o de vânzare, deoarece ați primit bani de la oaspetele dumneavoastră. Iar tovarășul dumitale i se cuvin patru lei, fiindcă patru bucăți de pâne a avut de întrecut. Acum, dară, fă bine de înapoiește un leu tovarășului dumitale. Și dacă te crezi nedreptățit, du-te și la Dumnezeu, și las' dacă ți-a face și el judecată mai dreaptă decât aceasta!

Cel cu două pâni, văzând că nu mai are încotro șovăi, înapoiește un leu tovarășului său, cam cu părere de rău, și pleacă rușinat. Cel cu trei pâni însă, uimit de așa judecată, mulțamește judecătorului și apoi iese, zicând cu mirare:

— Dac-ar fi pretutindene tot asemenea judecători, ce nu iubesc a li cânta cucul din față, cei ce n-au dreptate n-ar mai năzui în veci și-n pururea la judecată.

Corciogarii, porecliți și apărători, nemaiavând chip de traiu numai din minciuni, sau s-ar apuca de muncă, sau ar trebui, în toată viața lor, să tragă pe dracul de coadă... Iar societatea bună ar rămâne nebântuită.